

VOORWOORD

Onderwijs heeft verschillende functies. Veelal wordt op school expliciete aandacht besteed aan het toerusten van leerlingen in allerlei kwalificerende vakken als rekenen, taal en Engels. Veel minder expliciet – en vaak ook meegenomen in het reguliere vakonderwijs – wordt aandacht besteed aan het socialiseren van leerlingen: het toerusten van leerlingen om als persoon in de maatschappij te kunnen functioneren. Niettemin hecht de samenleving aan dit aspect veel belang.

Maar betekent het belang dat aan de socialisatiefunctie van het onderwijs wordt gehecht dat leerlingen ook feitelijk op dit punt goed worden geschoold? Sinds een paar jaren hebben scholen wettelijk de taak om aandacht te schenken aan (de bevordering van) burgerschap. En de Inspectie van het Onderwijs houdt bij in hoeverre scholen dit pad ook werkelijk zijn ingeslagen.

Maar weten we nu hoe het staat met de burgerschapscompetenties van leerlingen? In hoeverre scholen op dit punt iets kunnen bijdragen? Of er inmiddels lespakketten, curricula of begeleidingsmodellen beschikbaar zijn waarvan we weten dat ze leerlingen en scholen effectief helpen bij hun burgerschapsopdracht? En hoe meten we eigenlijk de voortgang en vooruitgang op dit terrein?

In een ideale wereld zouden onderwijsonderzoekers en -ontwikkelaars op dergelijke vragen een helder antwoord kunnen geven. In de meer reële wereld van vandaag blijkt dat de kennis nog maar heel beperkt beschikbaar is. Er is geen nationaal onderzoeks- of evaluatieprogramma om de werking en effecten van burgerschapsvorming op school na te gaan. En de ontwikkeling van meetinstrumenten is nog

maar recent op gang gekomen. Veelal bleek er sprake van *patchwork*, een lappendeken van meer of minder gecoördineerde activiteiten.

Dat was in ieder geval de conclusie van een aantal onderwijsontwikkelaars en -onderzoekers die in 2007 op persoonlijke titel bij elkaar kwamen. De een ontwikkelde leerplannen voor burgerschap; een ander ontwierp een instrument om burgerschapscompetenties en burgerschapsgedrag in beeld te krijgen, terwijl een derde zich vooral bezighield met de ontwikkeling van een landelijke monitor om de ontwikkeling van burgerschap in het onderwijs bij te houden. Hun werk werd op geheel verschillende wijze ondersteund door het ministerie van ocw, door nwo of door een private opdrachtgever.

Er bleek een sterke overtuiging dat het zinvol en nodig was om activiteiten af te stemmen, werk te bundelen om zodoende een wat completer beeld te krijgen van de stand van zaken rond Burgerschap in de school. En dat werd het begin van wat later is gaan heten de *Alliantie Burgerschap*. Het werd een uniek samenwerkingsverband tussen onderzoekers, ontwikkelaars, inspecteurs en zo'n veertig scholen (de scholenpanels) gedurende vier jaar. Om extra lasten voor scholen te minimaliseren werden onderzoeken in elkaar geschoven en vond een strakke coördinatie en terugkoppeling plaats. Het ministerie van ocw verleende subsidie ter ondersteuning van het secretariaat van de Alliantie.

Na enkele jaren ontwikkeling en onderzoek is het mogelijk om de eerste resultaten van het werk van de Alliantie Burgerschap aan een breder publiek te presenteren en aan te duiden welke kansen en mogelijkheden we voor de toekomst zien. Dit boek is de neerslag van dat werk en het kon alleen worden uitgevoerd dankzij medewerking en inzet van de scholen in de scholenpanels. Veel danken we aan de belangeloze inzet van directies, besturen, leerkrachten en leerlingen van deze scholen.

Naar onze mening is er alleszins aanleiding om de Alliantie voort te zetten en uit te breiden met nieuwe scholen. Zodoende kunnen leerplannen en praktijken worden uitgebouwd, instrumenten worden geijkt en kunnen we gaan beginnen met het opbouwen van systema-

tische en beproefde kennis over burgerschapsvorming en de mate waarin leerlingen daarvan iets hebben kunnen opsteken.

Want daarom gaat het toch?

Jules Peschar
Voorzitter Alliantie Burgerschap